

Bruno Taut – Renkli Yapıların Ustası Sergi 23.02.-12.03.2010

Söyleşi: 16:00

Katılımcılar:

Prof. Dr. Mete Tapan ve
Bruno Taut'un öğrencisi
Prof. Dr. Maruf Önal

Yer:

Prof. Alpay Aşkun
Audio Vision Salonu

Sergi Açılışı:

23.02.2010, 17:00

Sergi saatleri: Pazartesi - Cuma,
09:00 - 18:00

Yıldız Teknik Üniversitesi / Beşiktaş

Deutscher Werkbund Berlin e.V.
Yıldız Teknik Üniversitesi
işbirliğiyle

Deutscher Werkbund Berlin e.V. ve
Goethe-Institut Ankara'nın bir sergisi
Almanca Metinler: Winfried Brenne
Türkçe Metinler: Dr. Elvan Altan Ergut
Çeviri: Dr. Nezih Pala

Teşekkürlerimizi sunarız:
Almanya Federal Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanlığı
Keimfarben GmbH & Co. KG
Berliner Bau- und Wohnungsgenossenschaft von 1892 eG
GEHAG GmbH
Gemeinnützige Baugenossenschaft
„freie Scholle“ zu Berlin eG
GSW Gemeinnützige Siedlungs- und
Wohnungsbaugesellschaft Berlin mbH
STADT UND LAND Wohnbauten-
Gesellschaft mbH

Türkiye'deki Yapıların Fotoğrafları
© F. Emrah Köşgeroğlu

Bruno Taut – Renkli Yapıların Ustası

Bruno Taut, en önemli çağdaş mimarlar arasında yer almaktadır ve Deutscher Werkbund’un da ilk üyelerindendir. Bu sergide, Bruno Taut’un 1920’li yıllarda Berlin ve çevresinde yapmış olduğu yenilikçi konutlar ve sitelerden örneklerle 1936-38 yılları arasında Türkiye’de yaptığı yapılar yer almaktadır.

Alman Werkbund’un en eski üyelerinden olan Bruno Taut modernizmin en önemli mimarlarından sayılır. Onun 125. doğum yıldönümü dolayısıyla Berlin Werkbund bir sergi düzenlemekte ve bir broşür sunmaktadır. Bruno Taut’un 20’li yıllarda Berlin’de yaptığı iskan yapıları mimariye ve şehirciliğe yeni boyutlar getirmiştir. Tasarruflu araçlar, titiz ayrıntılar yapılaşmasına ve kent dışı ikamet mekanları ile ikamet biçimlerinde reform yapmıştır. Bruno Taut’un mimari kalitesi öncelikle yapıtlarını bir marka haline getiren coşkulu renkliliğidir.

Bu sergide Bruno Taut’un tasarladığı ikamet mekanları ve Berlin ile çevresindeki ikamet yapıları sistematik olarak sunul-

maktadır. Münferit projeler ise oluşum aşaması, restorasyon önlemleri ve bugünkü durumları açısından ele alınmaktadır. Serginin hamisi, Taut’un mirasının tekrar kazanılması ve elde edilmesinde belirleyici katkısı olan mimar Winfried Brenn’dir. Bu çalışmada gösterilen analitik titizlik ve sanatsal deneyim ile restorasyon sonuçları 20. yüzyılın tehlike altında bulunan yapıları için örnek bir değer taşımaktadır.

Berlin Werkbund, modernist yapıları tekrar kamuoyunun bilincine yükseltmeyi, bunları günümüzün baskıcı müdahalesinden korumayı ve onları dikkatli biçimde kullanmayı benimsetmeyi kendine görev edinmiştir. Bruno Taut’un dört önemli Berlin iskan bölgesini dünya kültür mirası kapsamına alma çabaları gittikçe artan bir ölçüde destek görmektedir.

Bu sergi, 20. yüzyıl mimarisini her zaman etkileyen ve sosyal kent gerçeğine yaptığı katkı bugüne kadar canlı kalan “Renkli yapıların ustası”’nı anmamızı sağlamaktadır.

Atatürk Lisesi 1937-1940, Ankara-Sihhiye

Ondokuzuncu yüzyıl sonunda eğitime başlayan “Taş Mektep”, erken Cumhuriyet döneminde Ankara’nın yeni planına göre konut bölgesi olarak gelişmekte olan Yenışehir (Kızılay) bölgesinde inşa edilen yeni binasına geçerken Atatürk Lisesi adını almıştır. Taut’un tasarladığı bu bina, öğrencilerin dinlenmek ve spor yapmak üzere kullanacağı avluların çevresini tanımlayacak biçimde şekillenmiştir. Betonarme iskelet sistemiyle inşa edilmiş olan

yapının kütlesi üç katlı olarak tasarlanmış; sınıflar ve spor salonu gibi değişik işlevde ve ölçekteki mekanlar asimetrik bir Z şeklinde biraraya getirilmiştir.

Avluda yapının zemin katı boyunca dolaşan ve doğu köşesinde yer alan girişle sonlanan revak, hem görsel hem de işlevsel bir eleman olarak dikkat çekmektedir. Koridorlar boyunca dizilen dersliklerin güney yönüne cephe vermesi sonucu iç mekanın aydınlanmasına ve ısınmasına katkı

sağlanmakta; dersliklerde Taut’un Türkiye’deki diğer okul yapılarında da rastlanan güneş siperli üçlü pencere düzeninin kullanılmasıyla da günışığının kontrolü mümkün olmaktadır. Cepheye yatay bir etki veren güneş siperleri işlevsel ve görsel olarak karakteristیک bir diğer elemandır. Dönem üslubunun tipik biçimsel elemanlarından yuvarlatılmış köşe kullanımına ise bu yapının konferans salonunda rastlanmaktadır.

Cebeci Ortaokulu 1938, Ankara-Altındağ

Cebeci Ortaokulu, 1930’lar Türkiye mimarlığında modernist yaklaşımın ve bu bağlamda Taut’un akılcı ve işlevselci tasarım uygulamalarının bir örneğidir.

Erken Cumhuriyet döneminde Ankara’nın yeni gelişmekte olan önemli semtlerinden Cebeci’de yer almakta olan bu okul yapısı, öğrencilerin kullanımına açık U biçiminde geniş bir alanı tarifleyen

ana blok ve iki ucuna eklenen bloklardan meydana gelmiştir.

Doğu-batı doğrultusunda uzanan ana blokta yer alan derslikler koridor boyunca güney yönünde dizilmiştir. Bina, iyi ışık alan iç mekanlar, alçak basamaklı merdivenler, geniş koridorlar gibi kullanışlı çözümler getiren tasarımıyla döneminin örnek okul yapıları arasındadır. Betonarme iskelet sistemiyle

inşa edilen yapı, cephede güneş siperlerinin sağladığı yatay vurgu ve dik açılı köşelerin yuvarlatılması gibi tasarım uygulamalarıyla da erken yirminci yüzyılın yalın mimari çizgilerini taşımaktadır.

Cebeci Ortaokulu, günümüze kadar geçen sürede işlevini sürdürmüştür. Ancak bu süreçte özellikle cephesine uygulanan bakım ve onarımlarda özgün modernist niteliklerini kısmen yitirmiştir.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 1937-1939, Ankara-Sihhiye

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, 1930’lar Türkiye mimarlığının modernist ve gelenekselci yaklaşımlarının ve bu bağlamda Taut’un mimaride yeni bir sentezle „yerel bir modernizm“ oluşturma girişiminin ürünü olarak değerlendirilebilir. Mimar, modernle gelenek arasında kurmaya çalıştığı sürekliliği, mimarlığın çeşitli dönem ve bölgelerinden etkilerle yorumlamıştır. Binanın plan şeması, kütle biçimlenmesi ve cephe tasarımı, modernizme, Taut’un 1920’ler öncesi mimarlık anlayışını etkileyen Orta Avrupa yapı geleneğine, Japon mimarlığına ve Türk yapı geleneğine göndermeler bulunabilir.

Kentin ana omurgası olan Atatürk Bulvarı boyunca yerleştirilmiş olan yapı, bodrum üzerine yüksek bir zemin ve dörder katlı kütlelerin birleşmesinden oluşmuştur. Bunlar, birbirine kaydırılarak eklenen iki yatay kütle ve uçlarda konferans salonları gibi büyük mekanlar içeren iki dikey blok olur. Yapı kütlelerinin parçalanmasıyla, bulvar boyunca uzanan cephenin kütleli etkisi azaltılmıştır. Ön cephede giriş yükseltilmiş, merdivenler ve saçakla vurgulanmıştır. Girişin bulunduğu orta bölüm dışarı taşmaktadır. Üstte ise Atatürk’ün özdeyişinin harflerinin bulunduğu kısım hafif bir kavis yaparak

yükseltiştir.

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, gerek ölçeği, gerekse mimari özellikleri ve bunları tamamlayan detay uygulamalarıyla anıtsal bir yapı olarak tasarlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin batılılaşma ve modernleşme ideallerini bağladıkları okul yapıları arasında dönemin en görkemli binasıdır. Böylece, ülkenin eğitime verdiği önemi simgeleyen yapı, modern yapılaşmasıyla Türkiye’ye örnek olması hedeflenen başkentin en önemli bulvarı üzerindeki yerleşimi ile, Ankara’nın tarihi ve toplumsal hafızasındaki etkin yerini almaktadır.

Trabzon Lisesi 1938-1940, Trabzon

Karadeniz Bölgesi’nin en önemli kentlerinden Trabzon’da ondokuzuncu yüzyılın sonunda açılan lise, Cumhuriyet’in ilanı sonrası artan ihtiyacı karşılayamaz hale gelince yeni bir yapının inşası gündeme gelmiştir. Taut’un tasarladığı yeni binada 1940 yılından itibaren eğitim vermeyi sürdüren Trabzon Lisesi, uzun süre bölgenin tek okulu olarak Cumhuriyet döneminin ülkede yaygın eğitim sağlama hedefi çerçevesinde önemli bir rol üstlenmiştir.

Doğu-batı doğrultusunda yerleşerek bodrum üzeri üç kat olarak tasarlanmış olan ana kütlede bir koridor üzerinde güney yönüne bakan derslikler

yer almaktadır. Taut’un diğer okul tasarımlarında da görülen şekilde, derslikler güneş siperli üçlü gruplar olarak düzenlenmiş pencerelerle aydınlanmaktadır. Okulun ana binası önünde geniş açık bir alan yer alır. Bu alandan yaklaşılarak ulaşılan giriş, binanın batı tarafına yakın kısmında tasarlanmış, üç kat boyunca sürekli devam eden pencere düzeni ve girişin etrafının ayrı renkte boyanması ile elde edilen vurgu sayesinde anıtsal bir ifade kazanmıştır. Spor ve toplantı salonları, kütüphane, yemekhane gibi daha büyük mekan gerektiren işlevleri barındıran ek yapılar ana binanın iki tarafında yer alarak arkada bir avlu oluştururlar.

Trabzon Lisesi, yapıldığı dönemin işlevselci ve yalın mimarlık estetiğini başarıyla örneklemektedir. Yapı, iyi aydınlatılmış sınıflara, geniş iç dolaşım mekanlarına ve iyi çalışan bir yapısal sisteme sahip olması ve kentteki ilk kaloriferli binalardan biri olması gibi özellikleriyle çağdaş bir eğitim ortamı sağlamaktadır. Ayrıca, Taut’un bu yapıyı tasarlarırken çevreye uyumuna özellikle dikkat ettiği, bahçedeki manolya ağacını gözönüne alarak tasarımı değiştirdiği ve proje raporunda okulun manzarasının bozulmaması için yol üzerinde yapılacak binalara en fazla iki kat ruhsat verilmesini önerdiği söylenmektedir.

Cumhuriyet Kız Enstitüsü 1937-1942, İzmir-Alsancak

Cumhuriyet Kız Enstitüsü’nün açık bir alan tanımlayan birkaç bloktan oluşması planlanmıştır; ancak inşaat 1942 yılında yarım kalmış, sadece Vasıf Çınar Bulvarı’na paralel doğrultuda yerleşmesi düşünülen uzun bloğun bir kısmı inşa edilebilmiştir.

Geniş bir bahçe içinde yer alan yapı, yükseltilmiş ve düzgün kesme taşla kaplanmış bodrum

kat üzerine sıvalı üç kat olarak tasarlanmıştır. Dersliklerin koridorun iki yanında sıralanmasıyla şekillenen basit bir kat planı şemasına sahip olan yapının güneye bakan cephesinde merdivenli bir giriş bulunmakta, girişteki salondan dersliklere ulaşan koridora geçilmektedir. Üst katlara bağlanan ana merdiven de bu salondadır.

İzmir’in Alsancak semtinde inşa edilen Kız Enstitüsü, erken Cumhuriyet döneminin eğitim alanındaki atılımları içinde önemli bir yer tutan ve Anadolu’nun birçok şehrine yayılan kız meslek okullarının bir örneğidir. İç ve dış tasarımı, sahip olduğu yalın çizgilerle de döneminin işlevselci mimarlık estetiğini örneklemektedir.